

Nr 39

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående socialhjälp till anhörig vid frihetsberövande åtgärd mot familjeförsörjare.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 261 i första kammaren av fru *Hamrin-Thorell m. fl.* samt nr 280 i andra kammaren av herr *Wiklund m. fl.*

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts, "att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville hemställa att bestämmelser meddelas (vid behov efter att förslag härom förelagts riksdagen), som vid frihetsberövande åtgärd (anhållande, häktning, intagning i fångvårdsanstalt för straffs avtjänande, tvångsintagning i allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare — eventuellt även interimistiskt omhändertagande enligt nykterhetsvårdslagen — eller på mentalsjukhus) ålägger verkställighetsorganet eller styresmannen för den mottagande institutionen att — omedelbart och generellt eller endast om detta påkallas av omständigheterna — rikta vederbörande socialhjälporgans uppmärksamhet på anhörigas hjälpbehov."

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionen II: 280.

Utskottet har i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionerna från socialstyrelsen.

Gällande bestämmelser m. m.

Rätt till obligatorisk socialhjälp har barn, åldringar och sjuka som saknar medel till livsuppehälle eller vård eller, i fråga om barn, uppfostran. Socialhjälp utgår sålunda i många fall till maka och barn då familjeförsörjaren berövats friheten genom beslut av domstol eller administrativ myndighet. Den som vill komma i åtnjutande av socialhjälp skall göra framställning därom till socialnämnden i den kommun han vistas. Oavsett om anmälan skett, åligger det socialnämnden att vid behov förordna om socialhjälp till person som vistas i kommunen. Beslut om socialhjälp fattas normalt av socialnämnden, men i brådskande fall kan nämndens ordförande själv bestämma. Enligt 7 § socialhjälpplagen skall socialnämnd samarbeta med myndigheter, institutioner, föreningar och andra, vilkas verksamhet berör nämndens.

I fattigvårdslagen, som 1955 ersattes av socialhjälpplagen, föreskrevs att polisman, läkare eller barnmorska skulle göra anmälan till fattigvårdsstyrelse

Bihang till riksdagens protokoll 1965. 9 saml. 2 avd. Nr 39

då behov av ingripande förelåg. En mot detta stadgande svarande bestämmelse upptogs ej i socialhjälpslagen, då det ansågs att föreskrifter av denna art hörde hemma i instruktionen för vederbörande befattningshavare. I *polisinstruktionen* från år 1964 stadgas att polisen skall samarbeta med myndigheter och organisationer vilkas verksamhet berör polisverksamheten. Det har vidare särskilt ålagts polisen att fortlöpande samarbeta med socialvårdsmyndigheterna och ofördröjligen underrätta sådan myndighet, när polisen får kännedom om förhållande som bör föranleda åtgärd av myndigheten. I *läkarinstruktionen* från år 1963 har endast intagits stadgandet att anmälan skall göras i enlighet med barnavårdslagens och nykterhetsvårdslagens bestämmelser. *Nykterhetsvårdslagen* innehåller en bestämmelse om skyldighet för nykterhetsvårdsmyndigheterna att samarbeta med socialnämnder, barnavårdsnämnder och andra myndigheter och organ som utövar social verksamhet.

Socialstyrelsen framhåller i *remissyttrande* över motionen frihetsberövandets negativa följder för den omhändertagnes familj och socialnämndernas viktiga uppgifter i dessa fall. Styrelsen yttrar vidare:

Om den nödlidande av olika anledningar ej själv ansöker om hjälp, är nämnden beroende av att upplysningar lämnas av berörda myndigheter och samhällsorgan. Sådan samverkan förekommer i stor utsträckning, vilket dock ej utesluter, att allvarliga brister kan finnas i fråga om samarbete.

Den växande specialiseringen inom den kommunala socialvården har fört med sig vissa nackdelar, bl. a. försvårade kommunikationer mellan de sociala organen. Detta har uppmärksammats i olika sammanhang av såväl kommunerna och deras organisationer som socialstyrelsen.

De bestämmelser i nykterhetsvårdslagen, som ovan citerats, innebär i princip, att kontakt med socialnämnderna skall ske, när behov av hjälp från nämnden påfordras. Detta utesluter ej, att en tvingande bestämmelse skulle medverka till att riskerna för att någon lämnades utanför hjälpmöjligheterna skulle elimineras.

En generell anmälningsplikt för de olika verkställighetsorganen skulle dock i vissa sammanhang kunna få negativa verkningar. Utredning, eller i varje fall en kontakt med någon anhörig, skulle bli nödvändig. En del anhöriga skulle kanske se denna kontakt mera som en belastning än som en hjälp, t. ex. anhöriga till vissa rattfyllister. Vidare skulle kanske en utredning endast visa, att förutsättningar för socialhjälp ej fanns, och utredningen därför endast skapa irritation. Det är tveksamt, om sådana nackdelar uppväges av att man kan hjälpa dem, som av någon anledning ej själva söker upp socialvårdsmyndigheten.

Socialstyrelsen anser, att det kan vara en tillräcklig åtgärd att Kungl. Maj:t i en cirkulärskrivelse fäster verkställighetsorganens uppmärksamhet på problemen i likhet med vad som skett angående den brottsförebyggande verksamheten (SFS 474/1959). I skrivelsen bör framhållas vikten av att kontakt omedelbart togs med respektive socialnämnd så snart det kan antagas att hjälpbehov, ekonomiskt eller av annan art, föreligger.

Utskottet

Då en familjeförsörjare berövas friheten genom beslut av domstol eller administrativ myndighet uppstår ofta behov av ekonomiskt bistånd till de anhöriga. Sådant bistånd kan erhållas i form av socialhjälp, som lämnas antingen efter ansökan av den hjälpbehövande eller sedan socialnämnden själv tagit initiativ. I socialhjälpslagen, nykterhetsvårdslagen, polisinstruktionen och en del andra författningar finns föreskrifter om samarbete mellan myndigheterna i avsikt att bereda de behövande hjälp eller vård. Däremot finns ej några föreskrifter om skyldighet att generellt underrätta socialhjälsorganen i de fall familjeförsörjare berövats friheten.

I förevarande motioner yrkas att bestämmelser skall införas om skyldighet för vederbörande myndighet att vid frihetsberövande av familjeförsörjare rikta socialvårdsorganens uppmärksamhet på de anhörigas hjälpbehov. Motionärerna påpekar att en familjeförsörjares intagning på anstalt kan få katastrofala följder för de anhöriga. Dessa drar sig ofta i det längsta för att kontakta socialhjälsorganen. Även om en sådan inställning kan sägas vara föråldrad, framhålls det vidare i motionerna, är den dock relativt vanlig, särskilt bland människor som är vana att klara sig själva.

Socialstyrelsen har i remissyttrande betonat att socialnämnderna har viktiga uppgifter att fylla på det område som beröres i motionerna. Styrelsen ställer sig emellertid tveksam till införandet av en generell anmälningsplikt för de olika verkställighetsorganen med hänsyn till att anhöriga i många fall skulle se en kontakt från socialvårdsmyndigheterna mer som en belastning än som hjälp. Socialstyrelsen anser för sin del att det skulle vara en tillräcklig åtgärd om Kungl. Maj:t i en cirkulärskrivelse fäster verkställighetsorganens uppmärksamhet på problemen. Därvid torde framhållas, att kontakt med socialnämnd bör tagas så snart det kan antagas att hjälpbehov, ekonomiskt eller av annan art, föreligger.

De svårigheter som kan uppstå för anhöriga i samband med att familjeförsörjare berövas friheten är enligt utskottets mening värda att uppmärksammas. Utskottet anser dock inte att det i motionerna behandlade problemet bör lösas genom införande av generell skyldighet för myndigheterna att vid frihetsberövande underrätta socialhjälsorganen. En sådan ordning skulle nämligen som socialstyrelsen påpekat i många fall skapa onödigt irritation. Enligt utskottets mening är det emellertid befogat att de genom motionerna aktualiserade frågorna ägnas ökad uppmärksamhet. Med hänsyn härtill synes det utskottet lämpligt att Kungl. Maj:t i enlighet med vad socialstyrelsen föreslagit låter utfärda en cirkulärskrivelse i ämnet. Vad utskottet anfört synes böra bringas till Kungl. Maj:ts kännedom.

Med hänvisning till det anförda får utskottet hemställa,

- 1) att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 261

och II: 280, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t såsom sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört, samt

2) att motionerna, i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet ovan hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 1 april 1965

På andra lagutskottets vägnar:

JOHN R. ANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herr Axel Svensson, fru Carlqvist, fru Hamrin-Thorell*, herrar Lars Larsson, Edström*, fru Nilsson, herr Ottosson* och fru Olsson;

från andra kammaren: herrar Anderson i Sundsvall, Odhe, Rimmerfors, fru Ekendahl, herrar Gustavsson i Alvesta, Bengtsson i Varberg, fröken Sandell och herr Ringaby.

---

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.